

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра кримінального права № 1

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВИКЛЮЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Виключення кримінальної відповідальності за законодавством України» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 37 с.

Розробник:
Баулін Юрій,
доктор юридичних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри кримінального права № 1
(протокол № 2 від 15 вересня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри кримінального права № 1
(протокол № 9 від «28» червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Юрій Пономаренко, доктор юридичних наук, доцент

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	8
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	15
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	15
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	17
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання.....	21
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	22
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	24
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	25

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Виключення кримінальної відповідальності за законодавством України» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	За вибором студента	За вибором студента
Кількість модулів – 3		Рік підготовки: 2021/2022 семестр	Рік підготовки: 2021/2022 семестр
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність – 081 «Право»		1-2
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, самостійної роботи студента - 4/6.		Рівень освіти – другий (магістерський) рівень	Лекції
	20 год.		6 год.
	Практичні/семінарські заняття		Практичні/семінарські заняття
	20 год.		4 год.
	Самостійна робота		Самостійна робота
	80 год.		110 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)

Мета навчальної дисципліни – формування знань про правове регулювання виключення кримінальної відповідальності особи за заподіяння нею шкоди об'єктам кримінально-правової охорони та основних умінь, що дозволяють адвокату застосовувати законодавство України для захисту інтересів цієї особи від обвинувачення її у вчиненні кримінального правопорушення.

Завдання:

- оволодіння поглибленими і систематизованими знаннями про систему обставин, що виключають кримінальну відповідальність (ВКВ);
- набуття навичок правильно оцінювати ситуацію, пов'язані із наявністю зазначених обставин;
- оволодіння правилами їх кваліфікації обставин, що виключають кримінальну відповідальність;
- формування умінь вирішувати практичні питання захисту прав особи у кримінальному провадженні.
  - ***Пререквізити:*** «Кримінальне право» (частини Загальна та Особлива).
  - ***Кореквізити:*** «Методика і тактика адвокатської діяльності», «Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації», «Адвокат у кримінальному провадженні».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Демонструвати знання і розуміння принципу верховенства права, основних положень міжнародних конвенцій при застосуванні обставин, що виключають кримінальну відповідальність.

РН НД 2. Виявляти знання правових проблем застосування обставин, що виключають кримінальну відповідальність та пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань відповідно до принципів захисту прав людини і її основоположних свобод.

РН НД 3. Демонструвати знання та розуміння критеріїв та ознак, за якими окремі обставини, що виключають кримінальну відповідальність, розрізняють між собою.

РН НД 4. Демонструвати знання та розуміння відмежування обставин, що виключають кримінальну відповідальність, від імунітетів від

кримінального переслідування та суміжних кримінально-правових інститутів.

РН НД 5. Демонструвати знання та розуміння тих правил, методів, прийомів і засобів юридичної техніки, які мають безпосереднє значення для правильного застосування обставин, що виключають кримінальну відповідальність.

РН НД 6. Відшукувати нормативну і наукову інформацію про обставини, що виключають кримінальну відповідальність, а також матеріали практики Верховного Суду, приписи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентів Європейського суду з прав людини щодо таких обставин.

РН НД 7. Визначати права і законні інтереси особи, які мають значення при застосування обставин, що виключають кримінальну відповідальність.

РН НД 8. Визначати окремі види обставин, що виключають кримінальну відповідальність, при оцінці заподіяння шкоди об'єктам кримінально-правової охорони.

РН НД 9. Застосовувати набуті знання щодо застосування обставин, що виключають кримінальну відповідальність, залежно від зміни фактичних даних про вчинене особою діяння.

РН НД 10. Здійснювати аналіз фактичних даних про заподіяння шкоди об'єктам кримінально-правової охорони в ситуаціях застосування певного виду обставин, що виключають кримінальну відповідальність за заподіяну шкоду.

РН НД 11. Оперувати основними поняттями та володіти термінологією, які стосуються обставин, що виключають кримінальну відповідальність.

РН НД 12. Здійснювати кримінально-правову кваліфікацію окремої обставини, що виключає кримінальну відповідальність, та належним чином визначати підстави для виключення такої відповідальності за шкоду, заподіяну об'єктам кримінально-правової охорони.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача

вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК-2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК-4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК1.1. Здатність вирішувати проблеми інноваційного характеру.

ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

Спеціальних компетентностей:

СК-1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК-2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК-3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК-10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК-15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК1.5. Здатність вирішувати колізійні проблеми правового регулювання суспільних відносин.

СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки

створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

Програмних результатів навчання:

ПРН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ПРН1.1.Визначати індикатори якості й ефективності юридичної практики.

ПРН1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення щодо виключення кримінальної відповідальності за законодавством України

Поняття та ознаки кримінальної відповідальності. Відмежування кримінальної відповідальності від інших заходів кримінально-правового характеру. Підстава кримінальної відповідальності – вчинення кримінального правопорушення, тобто діяння протиправного, суспільно небезпечного, що містить склад кримінального правопорушення, передбаченого Кримінальним кодексом України (далі – КК). Правовий наслідок вчинення діяння, що не містить ознак кримінального правопорушення, - виключення кримінальної відповідальності особи за шкоду, заподіяну об'єкту кримінально-правової охорони.

Поняття та ознаки виключення кримінальної відповідальності особи за заподіяну шкоду. Відмежування виключення кримінальної відповідальності від суміжних інститутів (від звільнення від кримінальної відповідальності; зворотної дії закону, що усуває кримінальну протиправність діяння; імунітетів від кримінального переслідування).

Загальна характеристика обставин, що виключають кримінальну відповідальність. Поняття та ознаки обставин, що виключають кримінальну відповідальність. Види обставин, що виключають кримінальну відповідальність.

Обставини, що виключають протиправність вчиненого діяння. Протиправність діяння як ознака кримінального правопорушення. Поняття виключення протиправності діяння. Правомірність діяння як правова характеристика обставин, що виключають протиправність діяння. Здійснення суб'єктивного права, виконання юридичного обов'язку та здійснення державно-владних повноважень як правові форми правомірних діянь, які є обставинами, що виключають протиправність діяння. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачені КК України. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачені в інших актах законодавства України.

діяння, передбачені КК України

Обставини, що виключають протиправність діяння як вид здійснення суб'єктивного права. Необхідна оборона (ст. 36 КК України). Проблеми визначення суб'єкта права на необхідну оборону. Проблемні питання підстави необхідної оборони. Межі заподіяння шкоди у стані необхідної оборони. Перевищення меж необхідної оборони (поняття, види, кваліфікація, кримінальна відповідальність). Спеціальні види необхідної оборони. Відмежування необхідної оборони від застосування сили, спеціальних засобів та зброї уповноваженими представниками держави. Кримінально-правова оцінка використання захисних засобів, що вражають автономно. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (ст. 37 КК України). Співвідношення ч. 1 ст. 38 КК України і ст. 208 КПК України щодо суб'єкта та підстав затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Дискусійні питання заподіяння шкоди при затриманні кримінального правопорушника. Межі заподіяння шкоди особі, яку затримують. Питання щодо можливості позбавлення життя особи при її затриманні. Кваліфікація перевищення заходів, необхідних для затримання кримінального правопорушника. Крайня необхідність (ст.38 КК України). Проблемні питання підстави крайньої необхідності. Суб'єкт заподіяння шкоди у стані крайньої необхідності. Проблеми визначення меж заподіяння шкоди в стані крайньої необхідності. Перевищення меж крайньої необхідності та призначення покарання за таке перевищення. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони. Крайня необхідність та переборний фізичний примус, а також психічний примус.

Спеціальні види крайньої необхідності, передбачені Особливою частиною КК України. Бойова обстановка, що зумовила залишення ворогові засобів ведення війни, як спеціальний вид крайньої необхідності (ст.427 КК України). Об'єктивні та суб'єктивні ознаки залишення ворогові укріплень, бойової та спеціальної техніки чи інших засобів ведення війни. Проблемні

питання визначення суб'єкта залишення ворогові засобів ведення війни. Ознаки бойової обстановки, що зумовили залишення ворогові засобів ведення війни. Встановлення умов правомірності залишення ворогові засобів введення війни. Воєнна необхідність як спеціальний вид крайньої необхідності, що виключає кримінальну відповідальність за відібрання майна у населення в районі воєнних дій (ч.1 ст.433 КК України). Підстави виникнення стану воєнної необхідності. Суб'єкт права на використання стану воєнної необхідності при відібранні майна населення в районі воєнних дій. Межі правомірного відібрання майна у населення в стані воєнної необхідності. Кримінальна відповідальність за відібрання майна у населення в районі воєнних дій під приводом воєнної необхідності. Діяння, пов'язане з ризиком (ст.42 КК України). Підстави вчинення діяння, пов'язаного з ризиком. Відмежування діяння, пов'язаного із ризиком, від крайньої необхідності. Проблемні питання відповідальності за перевищення меж заподіяння шкоди в умовах виправданого ризику. Невиправданий ризик та його види. Відповідальність за шкоду, заподіяну при невинуватому ризику. Виконання спеціального завдання приватною особою з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст.43 КК України). Співвідношення ст.43 КК України і ст.272 КПК України. Особливості визначення особи, яка виконує спеціальне завдання. Підстави та межі заподіяння шкоди правоохоронним інтересам при виконанні приватною особою спеціального завдання. Перевищення меж заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання. Особливості призначення покарання особі, яка перевищила межі заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання. Підстави повного та часткового звільнення від кримінальної відповідальності учасника організованого злочинного угруповання, який залучений до співробітництва в порядку, визначеному Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння як вид виконання юридичного обов'язку. Виконання наказу або розпорядження.

Дискусійні питання щодо визначення умов правомірності заподіяння шкоди при виконанні законного наказу або розпорядження. Межі заподіяння шкоди при виконанні законного наказу або розпорядження. Відповідальність за заподіяння шкоди при перевищенні меж виконання законного наказу або розпорядження. Поняття явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Правові наслідки відмови особи від виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження. Кримінальна відповідальність за виконання явно кримінально протиправного наказу або розпорядження.

Обставини, що виключають протиправність діяння, як вид здійснення державно-владних повноважень. Виконання спеціального завдання агентом держави з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 КК України). Співвідношення ст. 43 КК України та розділу IV «Заходи щодо забезпечення боротьби з організованою злочинністю» Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Визначення суб'єкта виконання спеціального завдання «під прикриттям». Умови та межі заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання «під прикриттям». Особливості кримінальної відповідальності за перевищення меж заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання «під прикриттям».

Помилка в обставинах, що виключають протиправність діяння. Уявна оборона, уявна крайня необхідність, затримання уявного кримінального правопорушника. Обставини, що виключають суспільну небезпечність діяння. Поняття суспільної небезпечності діяння. Кримінальний ступінь суспільної небезпечності діяння, який притаманний кримінальному правопорушенню. Малозначне діяння як обставина, що виключає кримінальний ступінь суспільної небезпечності діяння (ч.2 ст.11 КК). Дискусійні питання застосування ч.2 ст.11 КК. Судова практика щодо визначення малозначності діяння. Спеціальний вид малозначного діяння (ч.2 ст.14 КК)

Обставини, що виключають склад кримінального правопорушення у вчиненому суспільно-небезпечному діянні. Обставини, що виключають суб'єкта кримінального правопорушення. Недосягнення віку, з якого особа підлягає кримінальній відповідальності (ст. 22 КК). Неосудність (ч.2. ст. 19 КК). Обставини, що виключають спеціального суб'єкта кримінального правопорушення (ч.2 ст. 18 КК). Обставини, що виключають об'єкт кримінально-правової охорони. Заподіяння шкоди суспільним відносинам, що не охоронюються кримінальним законом. Відсутність належного предмету кримінального правопорушення та належного потерпілого як обставини, що виключають кримінальну відповідальність за певний вид кримінального правопорушення. Обставини, що виключають об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення. Обставини, що виключають суспільно небезпечне діяння (виявлення наміру, відсутність належної конкретної форми кримінально-протиправного діяння, рефлекторні та інстинктивні діяння, непереборна сила, непереборний фізичний примус, проблема психічного примусу). Обставини, що виключають злочинну бездіяльність (відсутність юридичного обов'язку діяти, відсутність реальної можливості діяти). Обставини, що виключають необхідні суспільно небезпечні наслідки діяння. Обставини, що виключають причинний зв'язок між діянням та наслідками (порушення правила передування діяння наслідкам, порушення правила *conditio sine qua non*, недотримання правила головної умови породження наслідку, недотримання правила закономірності настання наслідку). Обставини, що виключають інші ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, коли вони є обов'язковими: час, місце, обстановку, спосіб, засоби вчинення кримінального правопорушення. Обставини, що виключають суб'єктивну сторону складу кримінального правопорушення. Обставини, що виключають вину: випадок (казус); помилка (вибачальна фактична та юридична помилки), відсутність належної форми вини. Обставини, що виключають належний мотив і належну мету кримінального правопорушення.

Модуль 3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені іншими актами законодавства України

Дискусійні питання щодо визначення кола обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені в іншому, ніж КК, законодавстві України. Здійснення суб'єктивного права, виконання юридичного обов'язку та здійснення державно-владних повноважень як правові форми обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені в інших, ніж КК, актах законодавства України.

Обставини, що виключають протиправність діяння, як вид здійснення суб'єктивного права. Загальні положення. Види здійснення суб'єктивного права. Реалізація конституційних прав як обставина, що виключає протиправність діяння. Реалізація права на заняття спортом (проблема правомірності заподіяння шкоди в спортивних змаганнях). Згода «потерпілого» на заподіяння шкоди його правоохоронним інтересам. Здійснення прав власника щодо знищення або пошкодження майна.

Обставини, що виключають протиправність діяння, як вид виконання юридичного обов'язку. Виконання професійних обов'язків. Виконання службових обов'язків. Виконання обов'язків військової служби.

Обставини, що виключають протиправність діяння, як вид здійснення державно-владних повноважень. Проведення слідчих або негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. Застосування засобів забезпечення кримінального провадження, передбачених КПК України. Контроль за вчиненням злочину. Контрольована поставка. Контрольована та оперативна закупка. Спеціальний слідчий експеримент. Імітування обстановки кримінального правопорушення.

Застосування сили, спеціальних засобів уповноваженими особами. Застосування вогнепальної зброї: поліцейським, працівником СБУ, військовослужбовцем, прикордонником, працівником митної служби, працівником воєнізованої охорони об'єктів збройних сил України,

працівником служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, працівником служби Державного природо-заповідного фонду України, працівником підрозділів Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, суб'єктами охоронної діяльності, суб'єктами застосування бойової вогнепальної зброї у системі Національного банку України.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення щодо виключення кримінальної відповідальності				
		Поняття та види обставин, що виключають кримінальну відповідальність»	14	4	2	8
		<i>Усього</i>	<i>14</i>	<i>4</i>	<i>2</i>	<i>8</i>
		Модуль 2. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачені КК України				
		Поняття, види та структурні елементи обставин, що виключають протиправність діяння, передбачені КК України	10	2	2	6
		Характеристика обставин, що виключають	10	2	2 (Колоквіум)	6

		протиправність діяння, передбачені КК України, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичного обов'язку				
		Кваліфікація діяння, вчиненого у стані крайньої необхідності, при виконанні наказу або розпорядження та виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	8		2 (практичне заняття)	6
		Кваліфікація малозначного діяння як обставини, що виключає суспільну небезпечність вчиненого діяння (ч.2 ст.11 КК України)	8		2 (практичне заняття)	6
		Поняття та види обставин, що виключають склад кримінального правопорушення у вчиненому суспільно небезпечному діянні	8	2		6
		Обставини, що виключають об'єктивну та суб'єктивну сторони кримінально протиправного діяння	8	2		6
		Кримінально-правова оцінка	8		2 (практичне	6

		вчиненого суспільно небезпечного діяння під впливом фізичного та психічного примусу, при казусі та під впливом фактичної юридичної помилки			заняття)	
		<i>Усього</i>	<i>60</i>	<i>8</i>	<i>10</i>	<i>42</i>
		Модуль 3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені іншим законодавством України				
		Види та характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачених в інших, ніж КК, актах законодавства України	8	2		6
		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення державно-владних повноважень	10	2	2 (практичне заняття)	6
		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичних обов'язків	10	2	2 (колоквіум)	6

		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичних обов'язків.	8		2 (практичне заняття)	6
		Кримінально-правова оцінка застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї уповноваженими особами	10	2	2 (практичне заняття)	6
		<i>Усього</i>	<i>46</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>30</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення щодо виключення кримінальної відповідальності				
		Поняття та види обставин, що виключають кримінальну відповідальність»	13	2		11
		<i>Усього</i>	<i>13</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>11</i>
		Модуль 2. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння,				

		передбачені КК України				
		Поняття, види та структурні елементи обставин, що виключають протиправність діяння, передбачені КК України	15	2	2	11
		Характеристика обставин, що виключають протиправність діяння, передбачені КК України, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичного обов'язку	11			11
		Кваліфікація діяння, вчиненого у стані крайньої необхідності, при виконанні наказу або розпорядження та виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	11			11
		Кваліфікація малозначного діяння як обставини, що виключає суспільну небезпечність вчиненого діяння (ч.2 ст.11 КК України)	6			6

		Поняття та види обставин, що виключають склад кримінального правопорушення у вчиненому суспільно небезпечному діянні	5			5
		Обставини, що виключають об'єктивну та суб'єктивну сторони кримінально протиправного діяння	11			11
		Кримінально-правова оцінка вчиненого суспільно небезпечного діяння під впливом фізичного та психічного примусу, при казусі та під впливом фактичної юридичної помилки	11			11
		<i>Усього</i>	<i>70</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>66</i>
		Модуль 3. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені іншим законодавством України				
		Види та характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачених в	15	2	2	11

		інших, ніж КК, актах законодавства України				
		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення державно-владних повноважень	5			5
		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичних обов'язків	6			6
		Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як вид здійснення суб'єктивного права та виконання юридичних обов'язків.	6			6
		Кримінально-правова оцінка застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї уповноваженими особами	5			5
		<i>Усього</i>	<i>37</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>33</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

**5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання
результатів навчання***

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Виключення кримінальної відповідальності за законодавством України» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль				Підсумкова оцінка знань (залік)
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Самостійна робота	

						студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
max 10	max 10	max 25	max 10	max 15	max 10	max 20	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.

	5	<p>Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.</p> <p>При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.</p>
	Min 0	<p>Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки.</p> <p>При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації.</p> <p>Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.</p>
Диференційований залік	100	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	<ol style="list-style-type: none"> 1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на запитання за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
зараховано	70	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.

		2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на запитання за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на запитання.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Нормативно-правові акти

1. Віденська конвенція про дипломатичні зносини (укладена у м. Відні 18.04.1961 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048 - Text
2. Віденська Конвенція про право міжнародних договорів (укладена у м. Відні 23.05.1969 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 - Text
3. Дефініції у постановах Пленуму Верховного Суду України: практ. посібник. Харків: «ФОП Шевченко», 2012. 120 с.
4. Загальна Декларація прав людини (ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 - Text
5. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> - Text
6. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 р. № 3781. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
7. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80> - Text
8. Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» від 26.12.2002 р. № 374. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15> - Text
9. Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> - Text
10. Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 р. № 1932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> - Text
11. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 р. (із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> - Text

12. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12 - Text>
13. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19 - Text>
14. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. № 2229. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12 - Text>
15. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року № 3008 (зі змінами та доповненнями)/Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12 - Text>
16. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011 роки) : станом на 26 верес. 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. 456 с.
17. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена наказом від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 Генеральної прокуратури України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Міністерством фінансів України, Міністерством юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12 - Text>
18. Кодекс поведінки службових осіб з підтримання правопорядку (ухвалений 17.12.1979 р. Резолюцією 34/169 на 106-м пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 - Text
19. Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів від 20.12.1988 (стаття 11). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096 - Text
20. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (укладена у м.Римі 04.11.1950 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 - Text

21. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> – Заголовок з екрану.

22. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> – Заголовок з екрану.

23. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, виновками верховного Суду: станом на 01.01.2021 / [упоряд. С.Г. Туманов]. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.

24. Кримінальний кодекс України. Практика судів України з кримінальних справ (2007–2008) / за заг. ред. В. В. Сташиса ; уклад. : В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 384 с.

25. Кримінально-процесуальний кодекс України (глава 21. Негласні слідчі (розшукові дії). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 - Text>

26. Митний кодекс України (ст.456). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17 - Text>.

27. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН 1966 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 - Text

28. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12 - Text>

29. Погребняк С.П. Правові позиції Верховного Суду в контексті верховенства права і конституціоналізму. Київ: Ваіте, 2020. 240 с.

30. Порядок застосування (використання) зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України під час виконання ними завдань з боротьби з піратством, затверджений Постановою КМУ від 11.07.2013 р. № 487. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487-2013-%D0%BF - Text>

31. Порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України під час виконання

ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час, затверджений Постановою КМУ від 14.02.2018 р. № 68. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68-2018-%D0%BF-Text>

32. Порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України, затверджений Постановою Кабміну від 10.10.2018 р. № 828. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/828-2018-%D0%BF-Text>

33. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 3-тє вид., допов.і перероб. Упорядник Вереша Р.В. Київ: Алерта, 2020. 294 с.

34. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків: Константа, 2018. 320 с.

35. Правила бокса Федерации бокса Украины. *Сайт Международной ассоциации бокса и кикбоксинга «Новое созвездие»*. URL: <http://www.newstars.com.-ua/23130>.

36. Правила гри ФІФА (Міжнародної Федерації Футболу). *Офіційний сайт Федерації Футболу України*. URL: <http://www.ffu.org.ua>

37. Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку, затверджені Постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/49-91-%D0%BF-Text>

38. Правила регбі. *Сайт Міжнародного союзу регбі*. URL: <http://rugby.biz.ua>

39. Правила соревнований по кикбоксингу. *Сайт Крымской федерации контактных видов спорта*. URL: <http://cfma.crimea.ua>

40. Правила соревнований по кумитэ WKF (Всемирной федерации карате. *Официальный сайт Федерации карате WKF Ханты-Мансийского Автономного Округа*. Югры. URL: <http://karate-hmao.ru>

41. Правила тхеквондо (WTF). *Сайт Крымской федерации контактных видов спорта*. URL: <http://cfma.crimea.ua>

42. Практика застосування Верховним Судом України положень Загальної частини Кримінального кодексу України [уклад.О.П.Горох]; За заг.ред. А.А.Музики. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 524 с.

43. Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса ; уклад. : В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 464 с.

44. Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / за заг. ред. В. В. Сташиса ; уклад. : В. В. Сташис, В. І. Тютюгін. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 880 с.

45. Практика судів України з кримінальних справ (2008–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Одіссей, 2011. 568 с.

46. Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Вид. 2-ге, допов. Харків : Одіссей, 2012. 504 с.

47. Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2014. 704 с.

48. Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2016. 800 с.

49. Про затвердження Вимог до змісту положення (регламенту) про офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи або спортивні змагання: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту від 6 серпня 2010 р. №2659. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-10 - Text>

50. Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включенні їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні, порядку його ведення: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25 листопада 2011 року № 1371 зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-14 - Text>

51. Про затвердження правил спортивних змагань з фріфайту: наказ Міністерства молоді та спорту України від 23 липня 2013 року № 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1368-13 - Text>

52. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 95 (I) «Підтвердження принципів міжнародного права, визнаних Статутом Нюрнберзького трибуналу»

(ухвалена 11.12.1946 р. на 55-м Пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_910 - Text

53. Римський Статут Міжнародного кримінального суду (ухвалений у м. Римі 17.07.1998 р. Дипломатичною конференцією уповноважених представників під егідою ООН з питань створення Міжнародного кримінального суду). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 - Text

54. Рішення ЄСПЛ від 15.12.2005 р. у справі «Ваньян проти Російської Федерації» (скарга № 53203/99). *Бюлетень ЄСПЛ*, 2006, № 7.

55. Рішення ЄСПЛ від 05.02.2008 р. у справі «Раманаускас проти Литви» (скарга №74420/01). *Бюлетень ЄСПЛ*, 2008, № 8. URL: https://www.echr.com.ua/wp-content/uploads/2018/03/f5ef3ba52c4849ecd3ac_file.pdf

56. Рішення ЄСПЛ від 05.11.2002 р. у справі «Аллан проти Сполученого Королівства» (скарга № 48539/99). *Бюлетень ЄСПЛ*, 2003, № 4. URL: <https://taxlink.ua/ua/court/allen-proti-spoluchenogo-korolivstva/>

57. Рішення ЄСПЛ від 08.07.2004 р. у справі «Во проти Франції» (скарга №53924/00) *БЮЛЕТЕНЬ ЄСПЛ*, 2004, № 12. URL: <https://www.globalhealthrights.org/vo-v-france/>

58. Рішення ЄСПЛ від 10.02.2009 р. у справі «Сергій Золотухін проти Російської Федерації» (скарга № 14939/03) *Бюлетень ЄСПЛ*, 2010, № 1. URL: <https://europeancourt.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/sergej-zolotuxin-protiv-rossii-postanovlenie-bolshoj-palaty-evropejskogo-suda/>

59. Рішення ЄСПЛ від 17.01.2006 р. у справі «Аульмі проти Франції» (скарга №50278/99). *Бюлетень ЄСПЛ*, 2006, № 7. URL: <https://international.vlex.com/vid/case-of-aoulmi-v-france-26773747>

60. Рішення ЄСПЛ від 27.10.2004 р. у справі «Едварс та Льюїс проти Сполученого Королівства» (скарга № 39647/98, 40461/98). *Бюлетень ЄСПЛ*, 2005, № 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_411 - Text

61. Статут внутрішньої служби збройних сил України, затверджений Законом України від 24.03.1999 р. № 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14>

62. Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, затверджений Законом України від 24.03.1999 р. № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14 - Text>

63. Ткачук О. М. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2018 року). Харків : Право, 2019. 252 с.

Література

Основна література

1. Анчукова М.В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння: монографія. Харків: Видавець ФОП Вапнярчук Н.М., 2006. 168 с.
2. Баулін Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния: монография. Харьков: Основа, 1991. 360 с.
3. Баулін Ю.В. Право граждан на задержание преступника. Баулін Ю. В. Вибрані праці. Харків: Право, 2013. - С. 11-102.\
4. Баулін Ю.В. Обстоятвни, що виключають злочинність діяння // Правова доктрина України: у 5 т. 5 том. Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку (підрозділ 1.4.8.) / за ред.: В.Я. Тація, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва. Харків: Право. 2018, С.226-238
5. Баулін Ю.В. Причинение вреда с согласия «потерпевшего» как обстоятельство, исключающее преступность деяния. Монография. – Х.: ООО «Кросс-роуд», 2007. 96 с.
6. Баулін Ю.В. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали наук. полілогу (Харків, 7 верес. 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 11-25.

7. Бурдін В. М. Кримінально-правова характеристика заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи під час зайняття спортом: монографія. Київ : Центр учб. літ., 2015. 200 с.
8. Вереша Р. В. Проблеми суб'єктивної сторони складу злочину. Київ: Алерта: Правова єдність, 2018. 432 с.
9. Горожанкіна Ю. Проблемні аспекти інституту необхідної оборони. Підприємництво, госп-во і право. 2018. № 4. С. 189-192.
10. Гриненко С.О. Правове регулювання застосування та використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів і заходів фізичного впливу співробітниками Служби безпеки України. Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. 2016 р.) Київ, 2016. С. 74–76.
11. Дудоров О.О. Малозначність діяння: проблеми застосування та вдосконалення кримінального закону. Юридичний вісник України. 2016. № 7. С. 6-7; № 8. С. 6.
12. Дячук С.І. Виконання наказу чи розпорядження у кримінальному праві (основні поняття, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства): монографія. Київ: Атіка, 2001. 176 с.
13. Зайцев О.В. Деякі проблеми визначення формули неосудності у кримінальному праві України. Вісник Асоціації кримінального права України. 2015. № 1 (4). С. 113-123
14. Комаров О. Д. Фактична помилка у розвитку причинного зв'язку. Проблеми законності. Харків. 2015. Вип. 128. С. 74–80.
15. Котляр О.В. Особливості використання зброї та спеціальних засобів органами внутрішніх справ у сфері службово-бойової діяльності. Кримський юридичний вісник. Сімферополь, 2011. Вип. 1 (11), ч. 1. С. 127–134.
16. Кривоченко Л.Н. Об особенностях признания несовершеннолетних невменяемыми. Выбранные работы. Харьков: Право, 2016. С. 16-18.

17. Кузнецов В. Проблеми визначення малозначності діяння у правозастосуванні. Вісник Національної академії прокуратури України. 2016. N 2. С. 65-70.
18. Кучерина С.Є. Організаційно-правові засади застосування і використання співробітниками Служби безпеки України вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу: монографія. Харків: Право, 2016. 136 с.
19. Лащук Н.Р. Кримінально-правова оцінка використання захисних засобів, що вражають автономно: монографія. Львів: Видавництво «Бона», 2018. 254 с.
20. Маломуж С. Малозначність діяння в кримінальному судочинстві. Юридичний вісник. 2015. № 2. С. 290-295.
21. Музыка А.А., Багиров С.Р. Причинная связь: уголовно-правовой очерк: монография. Хмельницкий: изд-во Хмельницкого университета управления и права, 2009. 112 с.
22. Навроцький В.О. Система обставин, що виключають злочинність діяння, передбачених загальною частиною КК України. Збірник наукових праць. Серія "Юридичні науки". Львів : ЛДІНТУ ім. В. Чорновола, 2010. Вип. 4. С. 205-213.
23. Павленко Н. Г. Проблемні питання застосування поліцією вогнепальної зброї. Діяльність підрозділів карного розшуку щодо протидії злочинному обігу вогнепальної зброї в Україні у сучасних умовах: матеріали постійно діючого методолог. семінару (м. Миколаїв, 3–4 черв. 2016 р.). Суми, 2016. С. 126–129.
24. Панов М.І. Согласие потерпевшего как обстоятельство, исключающее преступность деяния. Законность. 2010. № 4. С. 37-40
25. Пономаренко Ю.А. Новелізація положень КК щодо обставин, які виключають кримінальне правопорушення, в умовах воєнного стану. Вісник Асоціації кримінального права. 2022. №1(17). С. 1-23.

26. Рунов В.Ю. Характеристика волі особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам під впливом примусу. Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2013. Вип. 59. С. 388-394
27. Стрельцов Є.Л. Обставини, що виключають злочинність діяння при захисті від суспільно небезпечного посягання: напрямки удосконалення кримінально-правового регулювання : монографія. Одеса: Фенікс, 2014. 388 с
28. Ташлицька Н. М. Кримінально-правова оцінка згоди потерпілого на заподіяння шкоди здоров'ю під час проведення спортивних змагань. Сучасні проблеми правової системи України: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.практ. конф. (27 листоп. 2014 р.) Київ, 2014. Вип. 6. С. 48–50.
29. Уфимцева О.С. Актуалізація необхідної оборони в умовах сучасності. Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукр. наук.-практ. конф., (3 берез. 2017 р.) Хмельницький: НАДПСУ. 2017. С. 411-413
30. Хавронюк М.І. Згода (прохання) потерпілого як обставина, що виключає злочинні діяння. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2013. № 2. С. 17-21.
31. Хряпінський П.В. Обставини, що виключають злочинність діяння, як засоби виключення кримінальної відповідальності. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали наук. полілогу, м. Харків, 7 верес. 2018 р. Харків: Право, 2018. С. 116-120.
32. Шамара О.В. Виправданий оперативний ризик в оперативно-розшуковій діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю корисливо-насильницької спрямованості. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. № 3. С. 178-183.
33. Шармар О. М. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України як обставина, що

- виключає кримінальну протиправність діяння. Вісник Асоціації кримінального права. 2022. №1(17). С. 24-35.
34. Шевченко А.Є. Обставини, що виключають юридичну відповідальність: монографія. Донецьк: Вид-во Юго-Восток, 2011. 178 с.
35. Шумак С. І. Прогалини в законодавстві України щодо правового регулювання застосування правоохоронними органами спецзасобів. Наука і правоохорона. 2013. № 1. С. 88–93
36. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення. монографія. Донецьк: ПП «ВД «Кальміус», 2013. 424 с.
37. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ): монография. – Х.: Право, 2003. – 512 с.
38. Ярмыш Н.Н. Типичные ошибки при квалификации действий по реализации права на необходимую оборону. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовт. 2013 р. Харків: Право, 2013. -С. 158-162.

Додаткова література

1. Андрусyak Г.М. Сучасні тенденції судової практики у справах про необхідну оборону при посяганні на статеву свободу особи. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2016. № 5. С. 114-124.
2. Берзін П.С. Основні варіанти співвідношення істотної шкоди, передбаченої у змісті малозначного діяння, з наслідками як елементом складу злочину. Вісник прокуратури. 2010. № 1. С. 52-57
3. Бондарчук В.В. Наукові підходи до з'ясування сутності медичного ризику як різновиду виправданого професійного ризику. Часопис Київського університету права. 2014. № 1. С. 296–300.

4. Гладун О.З. Малозначність кримінальних і адміністративних корупційних правопорушень. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). Київ, 2012. № 2 (28). С. 103-112.
5. Головін Д.В. Застосування зброї при уявній обороні. Правові засади діяльності правоохоронних органів: зб. наук. доп. та повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. (20 груд. 2014 р.) Харків: Діса плюс, 2014. С. 283-286
6. Горностаї А.В. Замах на злочин при перевищенні меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця. Вісник Асоціації кримінального права України 2015. № 2 (5). С. 111-121
7. Демчук О. Правовий режим поводження зі зброєю працівників прокуратури. Вісник прокуратури. 2015. № 6. С. 33-42. - Бібліогр.: с. 41-42
8. Денисов С.Ф. Національні підходи до визначення віку кримінальної відповідальності. Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (11-12 жовт. 2012 р.) Харків, 2012. С. 112-116.
9. Дзюба Ю.П. Встановлення критеріїв співрозмірності заподіяння шкоди - гарантія забезпечення конституційного права особи на необхідну оборону. Конституція України - основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Харків, 23-24 черв. 2011 р.) Харків: Право, 2011. С. 346-349.
10. Рабінович М. П. До питання про кримінальну відповідальність заподіювача шкоди потерпілому за його згодою. Публічне право. 2017. № 2. С. 279-282.
11. Рабінович М.П. Заподіяння шкоди потерпілому за його згодою: можливі кримінально-правові наслідки (перспективи дослідження). Право України. 2015. № 12. С. 131-134.

12. Сотула О. С. Вбивство за згодою потерпілого: правова компаративістика. Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права: міжнар. наук.-практ. конф. (12–13 черв. 2015 р.). Київ, 2015. С. 95–97.
13. Столяр Т.В. Особливості розуміння деяких ознак перевищення меж необхідної оборони за кримінальним правом України. Публічне право. 2016. № 3. С. 156-162.
14. Яра О. Критерії й ознаки малозначності діяння за злочини, що посягають на окремі об'єкти права інтелектуальної власності. Підприємництво, господарство і право. 2014. N 11. С. 69-72.

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини – <http://www.echr.coe.int>
2. Офіційний сайт Конституційного Суду України – <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>
3. Офіційний сайт Верховного Суду – <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
4. Офіційний сайт Верховної Ради України – <http://rada.gov.ua>
5. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини – <http://ombudsman.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства юстиції України – <https://minjust.gov.ua/ua>
7. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України – <http://www.gp.gov.ua>
8. Єдиний державний реєстр судових рішень – <http://www.reyestr.court.gov.ua>
9. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України (статистика до 20 листопада 2012 р.) – <http://www.mvs.gov.ua>
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України –

<http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Офіційний сайт Державної судової адміністрації України – <http://dsa.court.gov.ua/dsa>

12. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbu.gov.ua>

13. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України – <http://www.nplu.org>

14. Офіційний сайт Наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua>

15. Офіційний сайт Харківської державної наукової бібліотека імені В. Г. Короленка – <http://korolenko.kharkov.com>

16. Офіційний сайт Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>

17. Сайт Ради Європи – <http://www.coe.kiev.ua>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри кримінального права. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/767-vykliuchennia-kryminalnoi-vidpovidalnosti-za-zakonodavstvom-ukrainy.html>